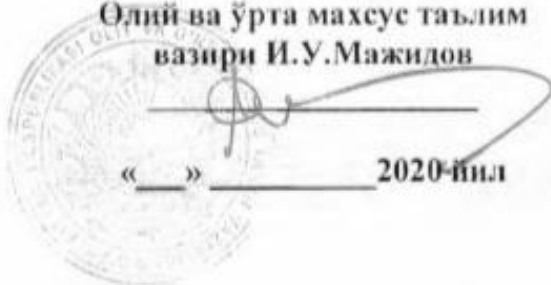

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

МИРЗО УЛУГБЕК НОМИДАГИ
ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ

“КЕЛИШИЛГАН”
Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим
вазирлиги И.У.Мажидов

«   »   2020 йил

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
Ўзбекистон Миллий университети
ректори
А.Р.Марахимов

«   »   2020 йил

МАГИСТРАТУРАГА КИРИШДА МАХСУС ФАНЛАРДАН СИНОВ
ДАСТУРЛАРИ ВА БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ

(кўзи ожиз абитуриентлар учун)

5A120302 - Тарих (йўналишлар ва фаолият тури бўйича)

ТОШКЕНТ- 2020

5A120302 – ТАРИХ (ЙЎНАЛИШЛАР ВА МАМЛАКАТЛАР)

Тузувчилар: Юнусова Х. ЎзМУ “Ўзбекистон тарихи” каф. проф. т.ф.д.,
Ишанхаджаева З. ЎзМУ “Ўзбекистон тарихи” каф. проф. т.ф.д.,
Сиддиқов Р. ЎзМУ “Ўзбекистон тарихи” каф. доц. т.ф.н.
Холиқулов А. ЎзМУ “Ўзбекистон тарихи” каф.муд. доц. т.ф.н.,
Ураков Д. ЎзМУ “Жаҳон тарихи” каф.муд. доц. т.ф.н.,
Холлиев А. ЎзМУ “Жаҳон тарихи” каф. доц. т.ф.н.,
Габриэльян С. ЎзМУ “Жаҳон тарихи” каф. доц. т.ф.н.,
Раҳмонқулова З. ЎзМУ “Манбашунослик ва архившунослик”
каф. муд, доц. т.ф.н.
Чориев Ш. ЎзМУ “Манбашунослик ва архившунослик” каф.
Доц. в.б.;PhD.

Такризчилар: Хайназаров Б. ЎзМУ “Жаҳон тарихи” каф. доц. PhD.,
Замонов А. ЎзМУ “Ўзбекистон тарихи” каф. доц. PhD.,

Кириш

5A120301 - Ўзбекистон тарихи, 5A120302 - Тарих (йўналишлар ва фаолият тури бўйича), 5A120303 - Давлат ва Фуқаролик жамияти институтлари бошқаруви, 5A120304 - Тарихшунослик, манбашунослик ва тарихий тадқиқот усуллари (мамлакатлар бўйича) мутахассислигларига магистратурага кириш учун абитуриентлар мутахассислик фанидан имтиҳон синовларини қабул қилиш учун тарих таълим йўналишларининг ўқув режасида умумқасбий фанлар блоки доирасида ўқитиладиган “Ўзбекистон тарихи”, “Жаҳон (умумий) тарихи - (Қадимги дунё тарихи, Ўрта асрлар тарихи, Янги тарих ва Энг янги тарих)”, “Манбашунослик” ва “Тарихшунослик”, фанларидан назарий саволларга жавоб бериши лозим.

Мақсад ва вазифалари

Мазкур кириш синовларини ўтказиш орқали бакалаврларнинг тарихий фанлар бўйича билим, кўникма ва малакаларини аниқлашдан иборат.

Бакалаврият синов билетидаги 5 та назарий савол моҳиятини очиб бериши, бунда назарий маълумотларни тарихий фанлар назарияси терминологияларидан тўғри фойдаланиб ёритиши, таянч тушунчаларни асослаши, тарихий мушоҳада билан аниқ илмий ва амалий далилларга таянган ҳолда баён қила олиши лозим.

Талаба тарих фанининг долзарб, ҳали ҳануз очилмаган жиҳатларини манбалар ва архив ҳужжатлари орқали очиб бериши, хронологик тартибда мантиқий изчилликда асослаб бериши, тарихий воқеалар баёнини синчковлик билан ўрганиб, якуний хулосалар бериши лозим.

Асосий Қисм

I. БЎЛИМ “ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИ” фани бўйича

Ўзбекистон тарихи фанининг предмети, мақсади, вазифалари, манба ва асослари. Ўрта Осиё ибтидоий тарихининг даври ва босқичлари. Ибтидоий тарихни даврлаштириш. Ибтидоий жамоа даврининг табиий шарт-шароитлари ва ибтидоий одамларнинг тарқалиши. Ўрта Осиёнинг қадимги мустье даври одамлари ва уларнинг меҳнат фаолияти. Ўрта Осиё ҳозирги қиёфадаги одамларнинг шаклланиши ва антропогенез жараёни тугалланиши даврида. Мезолит ва неолит даврида Ўрта Осиё. Энеолит, бронза ва илк темир даврида Ўрта Осиё. Ўрта Осиёдаги илк давлат уюшмалари. Қадимги Хоразм, Бақтрия ва Сўғдиёна давлатлари. Аҳамонийлар даврида Ўрта Осиё. Македониялик Искандарнинг Ўрта Осиёга юришлари ва унинг оқибатлари. Салавкийлар даврида Ўрта Осиё. Юнон-Бақтрия подшолиги. Ўрта Осиёда антик давлатларнинг ташкил топиши. Қанғ, Довон ва Хоразм давлатлари. Кушон давлати.

Илк ўрта асрларда ер эгалиги муносабатларининг шаклланиши ва давлатчилик. Хионийлар, Кидарийлар, Эфталийлар давлати. Турк хоқонлиги. Фарбий турк хоқонлиги. Хўжалик ва ижтимоий ҳаёт. Илк ўрта асрлар маҳаллий воҳа ҳокимликлари. Шаҳарларнинг шаклланиши. Маданият ва маърифий ҳаёт. Мовароуннаҳрнинг Араб халифалиги томонидан фатҳ этилиши ва халқ озодлик ҳаракатлари. Ислом дини ва унинг тарқалиши.

Мовароуннаҳр ва Хуросоннинг Араб халифалигидан ажралиши ва мустақил давлатларнинг ташкил топиши. Тоҳирийлар давлати. Сомонийлар давлати. Қорахонийлар давлати. Ғазнавийлар ва Салжуқийлар давлатлари. Хоразмда Ануштакинлар давлатининг ташкил топиши. IX-XIII асрларда Мовароуннаҳр ва Хоразмдаги маданий ҳаёт. Уйғониш (Ренессанс) даври ривож. Меъморчилик, санъат, мусиқа. Ислом дини ва тасаввуф таълимоти. Этник жараёнлар ва ўзбек халқининг таркиб топиши.

Мўғуллар босқини арафасида Хорамшоҳлар давлатининг сиёсий ҳаёти. Мўғуллар истилоси. Жалолиддин Мангуберди. Чигатой улусининг ташкил топиши ва унинг сиёсий ҳаёти. Ижтимоий-иқтисодий ҳаёт. XVI асрнинг биринчи ярмида ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий аҳвол. Амир Темур давлатининг ташкил топиши. Амир Темур ва унинг жаҳон тарихида тутган ўрни. Темурийлар даврида Мовароуннаҳр ва Хуросон. Амир Темур ва темурийлар даврида ижтимоий-иқтисодий ҳаёт. Амир Темур ва темурийлар даврида маданий ҳаёт. Илм-фан равнақи. Меъморчилик ва амалий санъат. Китобат, тасвирий санъат, мусиқа ва адабиёт. Шайбонийлар даврида Мовароуннаҳр. Шайбонийлар давлатининг ижтимоий-иқтисодий ва маданий аҳволи. Аштархонийлар даврида Бухоро

хонлиги. Аштархонийлар давридаги ижтимоий-иқтисодий муносабатлар ва маданий ҳаёт. XVI – XIX асрнинг биринчи ярмида Қорақалпоқлар.

XVIII аср иккинчи ярми – XIX асрнинг биринчи ярмида Бухоро амирлиги. Амирликда ижтимоий-иқтисодий аҳвол. Қўқон хонлигининг ташкил топиши ва ундаги ижтимоий-иқтисодий муносабатлар. Хива хонлигининг ташкил топиши ва ривожланиши. XVIII аср иккинчи ярми – XIX асрнинг биринчи ярмида маданий ҳаёт.

Россия империясининг ўзбек хонликларга фаол ҳарбий ҳаракатларининг бошланиши ва экспанцияси сабаблари. Ўрта Осиё масаласида инглиз – рус рақобатининг кескинлашуви сабаблари ва Россиянинг минтақадаги сиёсатига муносабат. Ўрта Осиё хонликларини чор Россияси томонидан босиб олиниши ва мустамлакачиларга қарши халқ ҳаракатлари. Чор Россиясининг Туркистондаги мустамлака маъмурий бошқарув тизими ва миллий сиёсати. 1873-1876 йиллардаги Қўқон хонлигидаги халқ ҳаракатлари. XIX асрнинг 80-90 йилларида Туркистон ўлкасида халқ ҳаракатлари. Пўлатхон кўзғалони. 1898 йил Андижон кўзғалони.

XX аср бошларида Туркистон, Бухоро амирлиги ва Хива хонлиги (1900-1917 йиллар). XX аср бошларида чор Россиясининг Туркистондаги ижтимоий-иқтисодий сиёсати. Туркистон Россия империясининг хом ашё манбаи. XIX аср охири XX аср бошларида Бухоро амирлиги ва Хива хонлигида ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ҳаёт. Мустамлакачилик шароитида Туркистон ўлкасида маданий ҳаёт. XX аср бошларида Туркистон ўлкасида жадидчилик ҳаракати ва сиёсий ҳаракатлар фаолияти. Биринчи Жаҳон урушининг Туркистон ўлкасига таъсири. 1916 йил миллий-озодлик кураши. 1917 йил феврал инқилоби ва Октябрь тўнтариши.

Россияда 1917 йил февраль буржуа-демократик инқилоби, подшо ҳокимиятининг афдарилиши, унинг ўлкага таъсири. «Шўрои исломия», «Шўрои уламо» ташкилотларининг тузилиши ва уларнинг фаолияти. Тошкент ҳамда ўлканинг бошқа шаҳарларида советлар ҳокимиятининг ўрнатилиши.

Ўлка мусулмонларининг Қўқонда чақирилган фавқулодда IV қурултойи. Туркистон мухторияти. Большевиклар ҳокимиятининг маҳаллий халқ иродасига қарши чиқиши ва катта қўшин билан Қўқонга ҳужум қилиши. Қўқон фожеси. Туркистон мухтор ҳукуматининг афдарилиши. Туркистон АССРнинг тузилиши. Ҳарбий коммунизм сиёсати. Фарғона водийсида совет ҳокимиятига қарши қуролли ҳаракатнинг бошланиши, унинг моҳияти, ҳаракатлантирувчи кучлари, босқичлари. Хива хонлигида ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазият. «Ёш хиваликлар» ташкилоти. Хива хонлигининг афдарилиши. «Хоразм Халқ Совет Республикаси»нинг тузилиши.

Бухоро амирлигида ижтимоий-сиёсий аҳвол. «Ёш бухороликлар» ташкилоти. Фрунзе қўмондонлигидаги қизил армиянинг Бухорога ҳужуми. Бухоро шахрининг вайрон қилиниши. «Бухоро Халқ Совет Республикаси»нинг ташкил этилиши. 20-йилларда ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий вазият. Янги иқтисодий сиёсат. 1920-1921 йиллардаги ер-сув ислоҳоти. "Қўшчи" уюшмаси. Ўрта Осиёда миллий - давлат чегараланишининг ўтказилиши. Ўзбекистон ССР ташкил топиши. Ўзбекистон ССРнинг СССР таркибига киритилиши. Қорақалпоғистоннинг ижтимоий - сиёсий аҳволи. Қорақалпоғистон мухтор жумҳуриятининг ташкил топиши. Ўзбекистонда саноатлаштириш сиёсати ва амалиёти.

Аграр сиёсат. 1925-1929 йилларда ўтказилган ер-сув ислоҳоти. Қишлоқ хўжалигини жамоалаштириш сиёсати, унинг оғир оқибатлари. Ўзбекистонда 20-30 йиллардаги маданий ҳаёт. Халқ маорифи. Тошкентда университетнинг ҳамда бошқа олий ва ўрта махсус ўқув юртларининг очилиши. «Хужум» ҳаракати. «Саводсизликни тугатиш» учун кураш.

СССРда маъмурий-буйруқбозлик, тоталитар тузумнинг қарор топиши. Якка ҳокимиятчиликнинг кучайиши. Диний ташкилотлар ва руҳонийларнинг таъқиб этилиши. Инсон ҳуқуқларининг поймол этилиши ва унинг фожиали оқибатлари. Ижтимоий адолат қоидаларининг бузилиши. Кадрлар сиёсатидаги нуқсонлар.

Иккинчи жаҳон урушининг бошланиш сабаблари. Ўзбекистоннинг уруш гирдобига тортилиши. Ўзбекистон моддий ва маънавий кучларининг фашизмга қарши курашга сафарбар этилиши. Республикада хўжалик ва ижтимоий ҳаётнинг ҳарбий изга солиниши. Меҳнат сафарбарлиги. Фронтга умумхалқ ёрдами.

СССРнинг ғарбий вилоятларидан саноат корхоналари, ўқув ва илм масканлари, маданият муассасаларининг кўчириб келтирилиши, жойлаштирилиши. Ўзбек халқининг бағрикенглик маънавияти юксаклигининг намоён бўлиши. Уруш йилларида Ўзбекистон саноати. Транспорт ва алоқа тармоқларининг фаолияти. Уруш йилларида фан ва маданият. Адабиёт, тасвирий санъат. Театр ва мусиқа санъати.

Ўзбекистон жангчиларининг фронтда кўрсатган жасоратлари. Уруш йилларида крим-татарлари, месхети турклари, чеченлар, қорачойлар ва бошқа халқларнинг ўз ватанидан бадарға қилиниши, Ўзбекистонга олиб келиб жойлаштирилиши. Ўзбекларнинг уларга кўрсатган меҳр-муруввати. Фашистлар Германияси ва Япониянинг таслим бўлиши. Урушнинг тамом бўлиши. Фашизмни тор-мор этишда Ўзбекистоннинг муносиб ўрни. Урушнинг яқунлари ва сабоқлари. Ўзбекистонда «Хотира ва кадрлаш» кунни, унинг моҳияти ва аҳамияти. Урушдан кейинги йилларда Ўзбекистоннинг иқтисодий ҳаёти.

Саноат ва транспорт. Янги саноат шаҳарларининг вужудга келиши. Республиканинг аграр хўжалиги. Ирригация-мелиорация ишларининг кенгайиши. Қўриқ ва бўз ерларининг ўзлаштирилиши.

Ўзбекистонда 1950-1970-йилларда ўтказилган иқтисодий ислохотлар, уларнинг самарасизлиги. Иқтисодиётнинг бир томонлама, хом ашё етиштириш томон йўналтирилиши. Пахта якка ҳокимлигининг оқибатлари, экологик ҳолатнинг бузилиши. Орол фожиаси. 50-80-йилларда республиканинг маданий ҳаёти. Илм-фан. Адабиёт ва санъат. Таълим-тарбия ва турмуш. Олий ва ўрта маълумотли мутахассислар тайёрлаш.

Маънавий ҳаётда мафкуравий чеклашлар, буйруқбозликнинг кучайиши. Халқни миллий қадриятлар, маънавий меросдан бегоналаштириш, ўзбек тилини қўллашда камситиш ҳоллари. 80-йилларнинг ўрталарида СССРнинг ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, маънавий ҳаётида инқирозли вазиятнинг янада кескинлашуви.

«Қайта куриш» концепцияси ва унинг чекланганлиги. «Қайта куриш» йилларида Ўзбекистонда ижтимоий-сиёсий ҳаёт. «Пахта иши», «Ўзбеклар иши» ва уларнинг салбий оқибатлари.

Ўзбекистоннинг энг янги тарихи. Ўзбекистон мустақиллиги учун қўйилган биринчи қадамлар. Ўзбекистонда Президентлик институниги жорий этилиши. Ўзбекистон Республикаси «Давлат тили ҳақида»ги қонуннинг қабул қилиниши.

1990 йил февралда Ўзбекистон Олий Кенгашига ўтказилган сайловлар. Мустақиллик Декларациясининг қабул қилиниши ва унинг аҳамияти.

1991 йил август воқеалари, марказ давлатчилиги танглиги ва СССРнинг таназзулга юз тутиши.

1991 йил 31 август Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги тўғрисидаги масаланинг Олий Кенгашнинг навбатдан ташқари VI сессиясида муҳокама қилиниши, сессияда қабул қилинган Баёнотда Ўзбекистон давлат мустақиллигининг эълон қилиниши ва унинг тарихий аҳамияти.

1991 йил 29 декабрдаги референдум ва умумхалқ томонидан Ўзбекистон Республикаси мустақиллигининг маъқулланиши.

Умумхалқ сайловида Ўзбекистон Республикаси Президентининг сайланиши. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қабул қилиниши.

Сиёсий ислохотлар. Эски давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг барҳам топиши. Давлат ҳокимиятининг миллий, ҳуқуқий, демократик асосларининг барпо этилиши. Қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти тармоқларининг шаклланиши. Ўзбекистон кўппартиявийлик тизимида асос солиниши, дастлабки асосий партияларнинг шаклланиши.

Мустақиллик шароитида Ўзбекистон парламенти. Олий Мажлиснинг кўппартиявийлик асосида шаклланиши. Олий Мажлиснинг тузилиши, вазифалари ва фаолияти. Икки палатали парламент тузиш тўғрисидаги референдум. Ўзбекистон Республикаси Конституциясига киритилган ўзгартиришлар. Сийосий партиялар. Жамиятда кўппартиявийликнинг қарор топиши.

Оммавий ахборот воситалари. Ахборот тизимини эркинлаштириш. Оммавий ахборот воситаларининг жамиятни демократлаштиришдаги ўрни ва аҳамияти. Ўзбекистонда демократик ислохотлар ва фуқаролик жамияти асосларининг яратилиши концепцияси ва унинг тарихий аҳамияти.

Давлат мулкани хусусийлаштириш механизмнинг яратилиши. Бозор инфратузилмасининг шаклланиши. Мустақиллик шароитида иқтисодиётда амалга оширилган чуқур таркибий ўзгаришлар.

Аграр ислохотлар. Деҳқон-фермер хўжаликлари. Қишлоқ хўжалик инфратузилмасининг шакллантирилиши. Дон мустақиллигига эришилиши. Солиқ сиёсати. Кучли ижтимоий сиёсат.

Мустақиллик йилларида маънавий ҳаёт. Маънавий қадриятларнинг тикланиши. Наврўз, Рўза ва Қурбон хайитларининг байрамона нишонланиши. Республикада давлат ва диннинг ўзаро муносабати, унинг асосий тамойиллари.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг қабул қилиниши. Унда мамлакатни ривожлантиришнинг асосий иқтисодий кўрсаткичлари, тармоқлари ва ҳудудларини янада комплекс ривожлантириш, иқтисодиётни модернизация ва диверсификация қилишни чуқурлаштириш, ишлаб чиқариш корхоналари ва минтақаларнинг экспорт салоҳиятини ривожлантириш, хусусий мулк ва тадбиркорликнинг роли ва аҳамиятини кучайтириш, аҳолининг даромадлари ва турмуш даржасини янада оширишга қаратилган чора-тадбирларнинг белгиланиши. Мустақиллик йиллари замонавий йўл-транспорт инфратузилмасини шакллантириш, дунё бозорларига янги йўлларни очиш чет мамлакатлар билан боғлайдиган илғор транспорт коммуникация тармоқларини яратиш ишларини амалга оширилиши. “Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили” Давлат дастури ва унда белгиланган вазифалар. “Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни қўллаб-қувватлаш йили” давлат дастурида белгиланган вазифалар.

Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда инфратузилманинг тутган ўрни. XXI аср бошида Ўзбекистон қишлоқ хўжалигини ривожлантиришдаги вазифалар. Ўзбекистонда ижтимоий, маданий-маънавий соҳалардаги амалга оширилган ислохотлар. Республикада транспорт-коммуникация ва инфратузилмани ривожлантиришнинг аҳамияти. Фаол инвестицион сиёсатни амалга

ошириш йўналишлари. Республикада эркин иқтисодий ҳудудларни ташкил этиш ва ривожлантириш чора-тадбирлари.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. Мирзиёевнинг мамлақати-мизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий якун-лари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналиш-ларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги “Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик-ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қондаси бўлиши керак!” номли маърузасида 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим йўналишлари ва устувор вазифаларини белгилаб олинди.

Ўзбекистонда ёшлар сиёсати. Ўзбекистон таълим тизимидаги ислохотларнинг назарий асослари. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори. Олий таълим тизимини тубдан такомиллаштириш, мамлакатни ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг устувор вазифаларидан келиб чиққан ҳолда, кадрлар тайёрлаш мазмуни, халқаро стандартлар даражасига мос олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш вазифаларининг белгила-ниши. Меҳнат бозорида рақобатбардош, юқори малакали кадрлар тайёрлаш, олий таълим тизими сифати ва самарадорлигини тубдан ошириш сиёсати.

Ўзбекистоннинг МДҲ мамлакатлари билан иқтисодий алоқаларнинг ривожланиши. Ўзбекистон Республикаси Президентини Ш.М.Мирзиёевнинг 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиш бўйича Ҳаракатлар Стратегиясидаги белгиланган вазифалар ҳамда БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқида илгари сурилган ғоялар.

Ўзбекистонда хавфсизлик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш, чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий руҳдаги ташқи сиёсат юритиш каби устувор вазифаларнинг белгиланиши. Ўзбекистон раҳбари-нинг аҳил кўшничилик муҳитини-“фаровонлик камарини” шакллантириш борасидаги ташаббуси. Ўзбекистоннинг МДҲ доирасида эркин савдо зонасининг тўлақонли фаолият юритишини таъминлаш йўлидаги ҳаракатлари. Ўзбекистон-Россия муносабатларини янада кенгайтириш ва сифат жиҳатидан янги босқичга кўтаришга ҳаратилган ҳаракатлар. Ўзбекистоннинг Марказий Осиё давлатлари билан янгича ҳамкорликни амалга ошириш сиёсати. Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятига интеграциялашуви.

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг қабул қилиниши, ҳаётга жорий этилиши. Мустақиллик йиллари амалга оширилган ислохотларнинг миллий давлатчиликни тиклаш ва мустаҳкамлаш, давлатимиз

чегараларини даҳлсизлигини, жамиятда қонун устуворлигини, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенглик муҳитини таъминлаш. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг ишлаб чиқиши, ҳаётга жорий этилиши ва унинг аҳамияти. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси ва унда белгиланган устувор йўналишлар:

- Давлат ва жамият қурилиши тизимини такомиллаштиришнинг устувор йўналишлари;
- Қонун устуворлигини таъминлаш ва суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилишнинг устувор йўналишлари;
- Иқтисодий ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари;
- Ижтимоий соҳани ривожлантиришнинг устувор йўналишлари;
- Хавфсизлик, миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни таъминлаш ҳамда чуқур ўйланган, ўзаро манфаатли ва амалий ташқи сиёсат соҳасидаги устувор йўналишлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг ижтимоий, маънавий-маърифий соҳалардаги ишларни янги тизим асосида йўлга қўйиш бўйича мамлакат ёшларига эътиборни кучайтириш, ёш авлодни маданият, санъат, жисмоний тарбия ва спортга кенг жалб этиш, уларда ахборот технологияларидан тўғри фойдаланиш кўникмасини шакллантириш, ёшлар ўртасида китобхонликни тарғиб қилиш, хотин-қизлар бандлигини таъминлаш масалалари ўз ичига қамроб олган 5 та муҳим ташаббусни илгари сурилиши ва унинг ижросининг натижалари.

II. БЎЛИМ “ЖАХОН ТАРИҲИ” фани бўйича

Қадимги Миср тарихига оид манбалар ва манбашунослик. Табиий шароити ва аҳолиси. Илк дехқон қабилалари. Нил воҳасига жойлашиши. Миср тарихини даврлаштириш. Манефон. Мисрда стратификациялашган жамият вужудга келиши. Илк шаҳарлар ва давлатлар пайдо бўлиши. Мисрда марказлашган давлат шаклланиш жараёни. Илк шоҳлик. I ва II сулолалар. Нармер. Мина. Мемфис. Жер. II сулола. Қадимги шоҳлик даври. III сулола. Жосер ва Имхотеп ислохотлари IV сулола. Фиръавнларнинг фаолияти. Снофурунинг ташқи сиёсати. Хуфу, Хафра ва Менкаура. V-VI сулолалар. Қадимги шоҳлик парчаланиши. Биринчи ўткинчи босқич. VII-VIII сулолалар. Қадимги шоҳлик даврида ижтимоий-иқтисодий муносабатлар. Миср яка ҳукмронлиги. Фиръавнларни ҳуқуқлари. Чати. Давлат маъмурияти. Ҳарбий кучлар. Номлар ва маҳаллий маъмурияти. Давлат хизматчилари. Мирзалар. Фиръавнларни ички сиёсати ва ташқи сиёсати. Босқинчилик юришлар. Хўжалик. Суғорилиш системалари.

Дехқончилик. Маданий ўсимликлар. Боғдорчилик ва узумчилик. Чорвачилик. Кончилик. Мис металлургияси. Мис буюмлар. Тошга ишлов бериш. Кулолчилик, қурилиш, Мастабалар, Пирамидалар. Янги педагогик технология бўйича дарс ўтилиши “Бумеранг”

Ўрта шоҳлик даври IX-X сулолалар. Гераклеополь кучайиши. Ахтой насихати. Ливияликлар ва Осиё кўчманчилари ҳужумлари. XI сулола. Ментухотеп. Миср бирлашиши. XII сулола. Аменемхет I, Сенусерт III, Аменемхет III. Ички ва ташқи сиёсат. Ит-тауй. Ном задогонлари билан муносабатлар. Нубия, Синай ва Фалостин босиб олиниши. XIII сулола. Халқ кўзғолонлари ва фуқаро уруши. “Ипусер нутки” ва “Ноферти нутки”. Гиксослар истилоси ва Миср давлати парчаланиши. XIV сулола. Давлат бошқаруви. Номархлар, Зодагонлар, Дехқонлар, Фиръавн одамлари. Хемуу нисут. Қуллар. Ибодатхоналар ва коҳинлар. Хўжалик. Суғорилиш. Файюм. Савдо. Библи. Угарит ва Крит. Пунт. Иккинчи ўткинчи босқич. Гиксослар ҳукмронлиги. XV-XVI сулолалар. Аварис. Хиан. Апопи. Гиксосларни Мисрдаги сиёсати.

Янги шоҳлик даври. XVII сулола. Фива. Камес XVIII сулола. Яхмос. Гиксослар. Мисрдан ҳайдалиши. Ҳарбий ислоҳот. Ташқи сиёсат ва босқинчилик юришлар. Тутмос I. Тутмос II. Хатшепсут. Сенмут. Тутмос III ва унинг юришлари. Мегиддо. Нубия. Аменхотеп IV (Эхнатон) сиёсий ва диний ислоҳотлари. Ахетатон. Тутанхамон. Хоремхеб. XIX сулола. Мемфис. Рамзес II. Пер-Рамзес. Босқинчилик юришлар. Хеттлар билан уруш. Кадеш. Хетт-Миср сулҳи. Мернептаҳ. “Денгиз халқлари” босқини. XX сулола. Фива. Сетнахт. Рамзес III. Ибодатхоналар ва коҳинлар. Миср парчаланиши. Янги шоҳлик даврида ижтимоий муносабатлар. Фиръавнлар. Зодагонлар. Хизмат зодагонлар. Коҳинлар. Дехқонлар ва ҳунармандлар. Қуллар. Давлат бошқаруви. “Техмир манбаси”. Вазирликлар, Вилоятлар маъмурияти. Маҳаллий бошқарув. Ҳарбий кучлар. Аменхотеп IV (Эхнатон) даврида сиёсий кураш. Хўжалик. Суғорилиш ишлари. Шадуф. Янги меҳнат қуроллари. Янги маданий ўсимликлар. Чорвачилик. Янги уй ҳайвонларини турлари. Ҳунармандчилик. Жез буюмлар. Қурилиш. Учинчи ўткинчи босқич. XXI-XXII сулолалар. Шешонк I, Бубастис. Ҳарбийлар ва коҳинлар. XXIII сулола. Танис. Қушлар кучайиши. Саис. Тefнахт. Кашта ва Пианха. XXIV сулола Бакенраф (Бокхорис). Ички вазият. Бокхорис қонуни. XXV сулола. Шабака. Тахарка. Оссурияликларни истилоси. Номархлар. Танутамон. Саис XXVI сулола. Псаметих I ва унинг сиёсати. Нехо II. Априй. Амасис (Яхмос). Псаметих III. XXVII Эрон сулоласи. Миср Эрон давлати таркибида XXVIII-XXX сулолалар. Мисрнинг Искандар Зулқарнайн томонидан эгалланиши.

Кеч шоҳлик даврида иқтисодий муносабатлар. Металларга ишлов бериш. Мол-пул муносабатлар. Ташқи савдо. Юнонистон билан савдо. Навкратис. Ер ижараси. Табақаланишни кучайиши. Қурилиш. Қадимги Миср маданияти ва унинг хусусиятлари. Диний эътиқодлар. Номлар худолари. Умумий худолар. Осирис ва Исида. Фиръавнлар шахсини илоҳлаштириш. Эхнатоннинг диний ислоҳоти. Диний маросимлар. “Ўлганларни китоби”. Дафн этиш маросими. Тил

ва унинг ривожланиши. Ёзма манбалар. Қадимги Миср насихат адабиёти. Афсоналар. Эртақлар. Бадиий адабиёт. Фалсафа. Тасвирий санъат, ҳайкалтарошлик ва меъморчилик. Убшти. Улкан ҳайкаллар. Пирамидалар. Ибодатхоналар – Абу Симбел, Карнак, Луксор, Дейр эл Бахри. Ер ости қабрлар. Саройлар. Фан. Астрономия. Математика. Тиббиёт. Солномалар. Энциклопедик луғатлар. Қадимги Миср цивилизацияси ютуқлари ва уни жаҳон цивилизациясига қўшган ҳиссаси. Янги педагогик технология бўйича дарс ўтилиши “Кластер”

Қадимги икки дарё оралиғи, Манбалар ва манбашунослик. Археология изланишлари. Хўжалик ёзма манбалари. Ҳуқуқ манбалари. Тарихий манбалар. Икки дарё оралиғи тарихини даврлаштириш. Инсон томонидан Икки дарё худудларини ўзлаштириш. Илк цивилизация вужудга келиши. Иқтисодий ривожланиш. Стратификацияланган жамият вужудга келиши. Шаҳар-давлатлар. Давлат тузуми. Эн, Лугаль, Энси, Кишни юксалиши. Эн Менбаргеси. Урукни юксалиши. Месанишада. Лагаш. Эанатум. Энентарзи. Урунимгина ислоҳотлари. Умма. Лугальзагеси.

Табақалар. Хўжалик. Суғорилиш. Дехқончилик. Ҳунармандчилик. Мис ва жез буюмлар. Тўқимачилик. Савдо. Маданият. Ёзув. Аккад даври. Саргон (Шаррумкен). Икки дарё оралиғида бирлашган Аккад давлатининг ташкил топиши. Шарру. Римуш. Маништушу. Нарам Суэн. Аккад давлати заифлашуви. Кутийлар босқини. Лагаш. Гудеа. Утухенгаль. Урнинг III сулоласи. Ур-Намму. Шулга Давлат тизими. Ижтимоий муносабатлар. Ташқи сиёсат. Амореялар. Эламликлар босқини. Ур кулаши. Иссиннинг I сулоласи.

Қадимги Бобил шоҳлиги. Сиёсий парчаланиш. Ҳамураппи ва унинг фаолияти. Самсуилуна. Бобил давлати заифлашуви. Хеттлар ҳужуми. Касситлар босқини. Бобил давлати кулаши.

Ижтимоий-иқтисодий муносабатлар. Авилум. Мушкенум. Вардум. Шаррум ва унинг ҳуқуқлари. Маъмурият. Адлия. Солиқлар, ҳарбий кучлар. Хўжалик. Суғорилиш. Дехқончилик. Савдо. Ўрта Бобил шоҳлик даври. Касситлар. Гандаш. Катта Куригальзду. Халдейлар ҳужуми. Ўрта Бобил шоҳлиги кулаши. Митанни давлати. Хурритлар. Вашшукани. Шох Зодагонлар “Димту” ва “аллу”. Куллар, ҳарбийлар. Митанни парчаланиши.

Қадимги Ассирия. Шаҳар-давлатлар, халқаро савдо. Каниш. Алум. Ашшур. Шаҳар уи. Лимму. Ишшиаккум. Илушума. Шамши-Адад I Хальцу Шарру. Арамейлар ҳужуми. Ассирия заифлашуви. Янги Оссирия шоҳлиги даври. Иқтисодий юксалиш. Кальху. Сиёсий инқироз. Тиглатпаласар III ислоҳотлари. Маъмурият ҳарбий кучлар. Босқинчилик сиёсат. Саргон II. Синаххериб. Асархаддон. Ашшурбанапал. Шамаш-шум-Укин қўзғолони. Қўшни давлатларни Оссирияга қарши иттифоқи. Ниневия. Харран. Каркемиш. Оссирия давлатини кулаши.

Янги Бобил шоҳлиги. Орамей ва халдей қабилалари. Мардук-ипли-иддин. Шамаш-шум-укин. Набопаласар. Халдей сулоласи. Оссирия қарши кураш. Навухудонсор II. Бобил Эрон давлатини таркибига кириши. Ижтимоий тузум.

Шоҳ. Зодагонлар. Коҳинлар. Озод шахслар. Қуллар. Хўжалик. Дехқончилик. Хунармандчилик. Савдо. Молия муносабатлари.

Икки дарё оралиғи маданияти. Шумер ва Аккад даврлари. Диний эътиқодлар. Ёзув Э-дуба. Адабиёт. Афсоналар. Гильгамеш ҳақида афсона. Тасвирий санъат ва ҳайкалтарошлик. Фан. Математика. Тиббиёт. Меъморчилик. Зиккуратлар. Янги педагогик бўйича дарс ўтилиши. “ФСМУ”

Кичик Осиё қадимги даврда, Табиий шароит, аҳолиси ва тиллари. Манбалар ва тарихшунослик. Чатал Гуёк маданияти. Хаджилар. Энеолит даври маданияти. Жез даври. Дорак. Олоча-Гуёк. Шаҳар-давлатлар. Оссурия – колониялари. Каниш. Қадимги Хетт давлати вужудга келиши. Куссара. Питхана. Неса. Анита. Хаттуса. Лабарна. Хаттусили I. Панкус. Тулия. Мурсили I. Телепин. Мамлакатни бирлаштириш жараёни давом этилиши. Давлат заифлашуви. Ижтимоий ва иқтисодий хусусиятлари. Янги Хетт давлати. Суппилулиума. Олд Осиёда ҳукмронлик. Миттани давлатини эгаллаш. Мурсили II. Хетт-Миср қарама-қаршилиги. Кадеш. Хаттусили III. Денгиз халқларини ҳужуми. Хетт давлатини мағлубияти ва парчаланиши. Майда Хетт давлатлари. Табал ва Хатти. Ижтимоий муносабатлар. Табарна ва Табарнана. Зодагонлар. Панкус. Коҳинлар. Озод жамоатчилар. Қуллар. Хўжалик. Чорвачилик. Дехқончилик. Кончилик. Хунармандчилик. Савдо. Хетт маданияти. Диний эътиқодлар. Ёзув ҳайкалтарошлик. Меъморчилик. Фригия. Дехқончилик. Чорвачилик. Гордион. Гордий. Мидас. Киммерияликларни ҳужуми. Фригия маданияти “худоларни буюк онаси” ва Аттис. Мидас қабри. Фригия ёзуви. Лидия. Сарда. Тангаларни зарб этилиши. Гераклидлар сулоласи. Мермнандлар сулоласи. Гигес. Давлат кенгайиши. Киммерияликлар ҳужуми. Оссурия билан кураш. Ардис. Мидия билан уруш. Крезх. Лидия. Эрон давлати таркибига кириши.

Қадимги Кавказ орти. Манбалар. Неолит маданиятлари. Куро-аракс ва кобан маданиятлари. Урарту мамлақати. Бирлашган Урарту давлати пайдо бўлиши. Муцацир. Араму. Сардури I. Тушпа. Диний ислоҳат. Менуа. Ислоҳатлар, қурилиш. Аргишти I. Оссурия билан кураш. Еребуни. Аргиштихинили. Тейшабаини. Руса I. Урарту мағлубияти. Ижтимоий-иқтисодий муносабатлар. Давлат маъмурияти. Озод жамоатчилар. Қуллар.

Арме-Шуприя қадимги арман шоҳлиги. Ервандидлар. Ерванд III Колхида. Эрон ва Юнонистон маданий ва иқтисодий таъсири. Фасис. Вани. Иберия. Алвония.

Қадимги Ҳиндистон, Худудлар табиий шароит ва иқлим. Манбалар ва манбашунослик халқлар ва тиллар. Ҳиндистон худудидаги илк дехқончилик маданиятлари. Меҳргарх. Ҳинд дарё воҳасини қадимги дехқончилик маданияти (Мохенже-Даро ва Хараппа). Ижтимоий тузум ва иқтисодий муносабатлар. Жхукара маданияти. Орий қабилаларини Ҳиндистонга бостириб келиши. Орий муаммоси. Жамиятда янги ижтимоий ва иқтисодий тузум вужудга келиши. Варварлар. Брахманизм.

Илк давлат бирлашмалари вужудга келиши. Магадха. Аҳмонийлар давлатини Ҳиндистон худудларига интилиши. Магадха кучайиши. Паталипутра.

Нандалар давлати. Давлат тузуми. Иқтисодий муносабатлар. Искандар Зулқарнайнинг Ҳиндистонга бостириб кириши. Пор. Нандалар сулоласи кулаши. Маурьялар давлати вужудга келиши. Чандрагупта. Чанакья. Мамлакатни бирлаштириш. Диний сиёсат. Биндусара. Ашока. Ташқи сиёсат. Хўжалик. Дехқончилик. Чорвачилик. Ҳунармандчилик. Савдо. Маурьялар давлатини инқирози ва парчаланиши. Ҳинду-юнон давлатлари. Юнон-Бақтрия давлати. Ҳиндистоннинг эллинистик маданияти. Ҳиндистон кушанлар давлати таркибида. Канишка. Гуптлар давлати шаклланиши. Эфталитлар ҳужуми. Гуптлар давлати кулаши. Жанубий Ҳиндистон давлатлари. Ривожланган ва кеч қадимги даврларда Ҳиндистонда ижтимоий-иқтисодий муносабатлар. Давлат тузуми. Жамиятда стратификация жараёни ривожланиши. Варналар ва табақалар. Хўжалик. Ҳиндистоннинг қўшни мамлакатлар билан алоқалар. Ҳиндистон ва Буюк Ипак йўли. Қадимги Ҳиндистон ва Марказий Осиё. Янги педагогик технологиялар бўйича дарс ўтиш усули “Кластер”

Қадимги Ҳиндистон маданияти. Диний эътиқодлар. Ритведа ва санхитлар. Кўп худолик. Индра, Варуна, Агни, Сурья, Сомма, Яма. Жаҳон яратилиши тўғрисидаги афсона. Брахма, Вишну, Шива, Кришна, Вишнаизм ва Шиваизм. Пуранлар, Кришна ва Кали. Бхагавадгита Будизмнинг вужудга келиши. Нирвана. Сангха. Махаяна ва Хинаяна. Будхисатва. Санскрит. Ҳиндистон фалсафаси. Локаята. Вашешика. Сахян Шанкара. Адабиёт “Махабхарата”, “Рамаяна”, Калидаса, Тяпф, “Панчатантра” Аливакхуша, Бхамани. “Курал”. Меъморчилик Карьи, Элмор, Санчи. Хайкалтарошлик Гандхара, Мадхур, Амаравадта. Аджанта девор расмлар. Математика. Арьябхата. Астрономия. Табобат. Маданий алоқалар. “Яван Жатака”.

Қадимги Хитой, Ҳудудлар табиий шароит, иқлим. Манбалар ва манбашунослик. Тарихий даврлантириш. Илк дехқончилик маданиятлари. Янишао. Лунышао. Шань қабиласи. Шань-Инь давлати. Анъян. Шань-Инь даврида иқтисод, жамият ва давлат. Анъян ёзув манбалари. Чжоу қабиласи. У-ван юришлари ва Шань-Инь давлати кулаши. Фарбий Чжоу давлати. Сиёсий вазият. Ижтимоий тузум. Иқтисодий муносабатлар. Шарқий Чжоуни вужудга келиши. Ишлаб чиқариш кучларни ривожланиши. Пуллар. Савдогарлар, Шарқий Чжоу парчаланиши. Қадимги Хитой шоҳлари орасидаги кураш. Ле-Го ва Жан-Го даврлари. Жамият тузуми. Ижтимоий муносабатлар. Дехқончилик. Ҳунармандчилик. Савдо. Солиқлар. Цинь давлати кучайиши. Шан Ян ислоҳотлари. Кўчманчилар билан кураш. Инь Чжэн. Цинь Шихуанди. Хитой бирлашган давлати вужудга келиши. Ислоҳотлар. Ер эгаллиги. Ҳарбий кучлар. Давлат маъмурияти. Солиқлар. Қонунлар. Суғарилиш. Йўллар. Давлат стандартлар. Молия. Ёзув. Қўзғолонлар. Цинь сулоласи тахтдан ҳайдалиши. Тахт учун кураш. Лю Бан.

Хань давлати вужудга келиши. Сиёсий тузум. Хўжалик тиклаш. Суғорилиш. Қонунлар. Солиқлар. Зодогонлар. Ван ва хоу. Қўзғолонлар. Давлат зодогонлари. Давлат монополиялари. У-Ди янги қонунлар. Хань давлати юксалиши. Ўлкалар ва вилоятлар. Назорат. Ҳарбий кучлар. Иқтисод. Давлат

дини. Ташқи сиёсат. Хитойликларни Фарғона давлатини эгаллаш учун юришлари. Кўчманчиларга қарши кураш. Хунну. Модэ. Савдо. Қадимги Хитой ва Марказий Осиё савдо муносабатлари. Буюк Ипак йўлига асос солиниши. Хань жамиятининг инқирози. Халқ кўзғолонлари. Ван Ман ислохотлари. “Қизил қошликлар” кўзғолони. Сўнгги Хань сўнгги сулоласи даври. Ижтимоий-иқтисодий ислохотлар. Кўчманчи қабилалар билан кураш. Дехқончилик. Хунармандчилик. Савдо. Марказий Осиё билан сиёсий ва иқтисодий алоқалар. Буюк Ипак йўли ривожланиши. Сўнгги Хань давлатини заифлашуви. Ижтимоий-иқтисодий инқироз. Кўчманчиларни ҳужуми. “Сариқ пешанабандлар” кўзғолони. Сўнгги Хань давлати парчаланиши. Ўзаро урушлар. Уч шоҳлик даври.

Хитой маданияти. Диний эътиводлар. Осмонга сиғиниш. Дао таълимоти. Кун Цзи таълимоти. Мэн Цзи. Будда таълимоти. Хитойда тарқалиши. Давлат динлари. Ёзув ва ёзма манбалари. Адабиёт. Фан. Тарих. Математика. Тиббиёт. Санъат. Қадимги Хитой цивилизацияси. Жаҳон халқлари цивилизациясига кўшган ҳиссаси ва унинг аҳамияти.

Қадимги Юнонистон тарихи, Антик давр тарихий тушунчаси. Антик давр ва қадимги Шарқ давлатларининг тарихи. Антик қуллик. қадимги Юнонистоннинг жаҳон тарихидаги ўрни. Қадимги Юнонистоннинг тарихий давлари. Юнонистоннинг географик ўрни, табиий шароитлари. Табиий шароитларни Юнонистоннинг ҳўжалигига ва тарихий ривожланишига таъсири. қадимги Юнонистон тарихидан асосий манбалар ва Юнонистон тарихнависилиги.

Қадимги Рим, Жаҳон тарихида Римнинг тутган ўрни ва аҳамияти. Рим жамияти - қулдорлик тизимининг юқори босқичи. Хронология. қадимги Рим тарихининг давланиши. Италиянинг географик ўрни ва табиий шароитлари. Аҳолиси. Этник хилма-хиллиги. Асосий қабилалар: лигурлар ва бошқа маҳаллий қабилалар, италиклар, иллириялик этник гуруҳлар, этрусклар, юнонлар. Қадимги Рим тарихини ўрганиш.

Милоддан аввалги VIII-III асрларда Рим тарихи Милоддан аввалги VIII-VII асрларда Италияда илк қулдорлик жамияти. Милоддан аввалги VIII асрда Этрурия. Этрусклар ва Рим. Италия жанубида ва Сицилия оролида юнон полислари. Рим. Рим тарихидан манбалар. Римнинг географик ўрни ва табиий шароити. Рим фуқаролик жамияти. Патрицийлар ва плебейлар, клиентлар ва патронлар. Патриархал қулчилик ва унинг манбалари. Давлат тузилиши. Подшо ҳокимияти. Сервий Туллий ислохоти. Подшо ҳокимиятининг емирилиши ва Рим Республикасининг ўрнатилиши.

Илк ўрта асрлар Ғарбий Европада феодал тузумнинг вужудга келиши Қулдорлик тузумининг инқирози ва Рим империясида феодал муносабатларнинг вужудга келиши. Эмфитевсис. Патронат ва коммендация. III-V асрларда иқтисодий инқироз. Рим империясининг ижтимоий ва давлат тузуми. Ғоявий инқироз. Империянинг христианлашиши. Халқ оммасининг ижтимоий норозилиги ва унинг турлари. Герман қабилаларида ибтидоий жамоа тузумининг инқирози. Ижтимоий-иқтисодий тузилиши. Ижтимоий-сиёсий ташкилот. IV-V асрларда сиёсий тузумнинг ўзгариши. Рим империясининг кулаши ва варвар

давлатларининг ташкил топиши. Халқларнинг буюк кўчишининг сабаблари. Вестготлар. Вандаллар. Хуннлар.

Ривожланган ўрта асрлар, Ривожланган ўрта аср хронологик чегараси хусусиятлари. Ишлаб чиқарувчи кучларнинг ўксиши. Хунармандчиликнинг қишлоқ хўжалигидан ажралиб чиқиши. Феодал шаҳарларини ривожланиши. Феодализм даврида оддий товар хўжалиги. Ўрта аср шаҳарлари ва аҳолиси. Шаҳарларда хунармандчилик. Цех. Хунармандлар жамоасининг патрициат билан кураши. Савдонинг ривожланиши. Феодал жамиятининг ижтимоий-иқтисодий ҳаётидаги ўзгаришлар.

Салб юришлари (XI аср охиридан то XIII аср охиригача) сабаблари ва уларнинг қатнашчилари, характери. Биринчи салб юриши. Шарқда салбчилар давлати. Иккинчи, учинчи салб юришлари. 1202-1204 йиллардаги салб юришлар. Византиянинг истило этилиши. Сўнгги салб юришлар. Салб юришларнинг оқибатлари. Рим папалиги. Салб юришларининг Ғарбий Европага кўрсатган таъсири.

XI-XV асрларда Франция. XI-XV асрларда Англия. XII-XV асрларда Германия. XI-XV асрларда Италия. XI-XV асрларда Пиреней ярим ороли давлатлари. XI-XV аср биринчи ярмида Византия. XI-XV асрларда Ғарбий Европанинг халқаро алоқалари. Ўрта асрларда христиан дини, черков ва унга қарши ҳаракат. XI-XV асрларда Ғарбий Европанинг ўрта аср маданияти. XII-XV асрларда Рус давлати. Араб-мусулмон давлатлари

Буюк кашфиётлар ва мустамлакалар тузумининг пайдо бўлиши Географик кашфиётларнинг сабаблари. Португалияликларнинг Ҳиндистонга борадиган денгиз йўлини очишлари. Христофор Колумб саёхати. Магелланнинг дунё саёхати. Америкада испанлар мустамлакаси. Мексика ва Перунинг босиб олиниши. Мустамлакалар ва католик черкови. Тинч океанида жуғрофик кашфиётлар. Буюк жуғрофик кашфиётлар оқибати.

XVII асрнинг иккинчи ярми – XX асрнинг бошини ўз ичига олган даврнинг жаҳон тарихида тутган ўрни. “Янги тарих” тушунчаси. Янги даврнинг тарихий мазмуни. Янги тарихни даврлаштириш масаласи. Янги тарихни ўрганиш долзарблиги. Янги даврда рўй берган сиёсий, ижтимоий, иқтисодий, маданий жараёнларнинг тавсифий хусусиятлари.

Буюк Британия XVII-XX аср бошида, XVII асрнинг биринчи ярмида Англиянинг ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий ривожланиши. Яков I ва Карл I Стюартларнинг ички ва ташқи сиёсати. Парламентда муҳолифатнинг кучайиши. Пуританлик. Инқилобнинг замини ва шарт-шароитлари. Инқилобнинг бошланиши. Фуқаролар уруши. Левеллерлар ва республиканинг ўрнатилиши. Республика ва протекторат. Оливер Кромвель.

Франция XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида, XVII асрнинг иккинчи ярмида ижтимоий-иқтисодий ривожланиш. Мазарини ва Фронда. Людовик XIV абсолютизми. Француз маърифатчилиги. Инқилоб болди инқирози. XVIII аср Франция инқилоби. Консуллик ва биринчи империя. Наполеон Бонапартнинг ички ва ташқи сиёсати.

Германия XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида, Герман давлатлари Ўттиз йилик урушдан сўнг. Иқтисодий вазият. Дехқонлар ҳаракати. Герман шаҳарлари. Бранденбург-Пруссия давлатининг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланиши. Пруссия қироллиги. Фридрих II-нинг ички ва ташқи сиёсати. Франция-Пруссия уруши ва Германиянинг бирлашиши.

Австрия (Габсбурглар) империяси XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида, Австрия Ўттиз йиллик урушдан сўнг. XVII асрнинг иккинчи ярмида ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланиш. Венгрия Габсбурглар империяси таркибида. Туркияга қарши уруш. Карловиц тинчлик шартномаси. Габсбурглар империяси “Испан мероси” учун уруш йилларида. XVIII аср бошида империянинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиши. “Австрия мероси” учун уруш.

Италия XVII асрнинг иккинчи ярми – XX асрнинг бошида Италия давлатларининг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланиши. Тарқоқликнинг сақланиб қолиниши. Чет эл давлатларига қарамлик. “Испан мероси”, “поляк мероси”, “австрия мероси” учун урушлар ва итальян давлатлари.

Россия XVII асрнинг охири – XX асрнинг бошида, Россия XVII асрнинг охирида. Петр I ва малика Софья ўртасидаги кураш. XVIII асрнинг биринчи чорагида ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланиш. Петр I ислохотлари. Ташқи сиёсат. Шимолий уруш. Россия сарой тўнтаришлари даврида (1725-1762 йй.). “Петр мероси” масаласи. Ижтимоий-иқтисодий ривожланиш.

Испания XVII асрнинг иккинчи ярми XX аср бошида XVII асрнинг иккинчи ярмида Испаниянинг иқтисодий ва сиёсий аҳволи. “Испан мероси” учун уруши (1701-1714). 1808 йил 2 май кўзғолони. 1802 йил Кадис конситутцияси. Фердинанд VII ички ва ташқи сиёсати. Иккинчи инқилоб (1854-1856). Бешинчи инқилоб (1868-1873).

АҚШ XVII-XX аср бошида Шимолий Америкада мустамлакаларнинг барпо этилиши. Инглиз мустамлакалардаги ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий вазият. Мустақиллик учун урушнинг замини ва шарт-шароитлари. Мустамлакалар ва метрополия ўртасидаги зиддиятлар. Мустақиллик учун уруш ва АҚШнинг ташкил топиши. АҚШ-нинг давлат тузуми ва ижтимоий-иқтисодий ривожланиши.

Португалия XVII асрнинг иккинчи ярми -XX аср бошида “Португалия монефести” ва мустақилликнинг тикланиши. Абсолютик монархия шароитида Португалиянинг ички ва ташқи сиёсати. Маркиз Помбаланинг фаолияти. Ислохотлар. Португалия Француз инқилоби ва Наполеон урушлари йилларида. 1822 йил Корститутцияси. 1826 йил Хартияси. Фукарлар уруши 1824-1834 йй. “Хартиячилар” ва “Сентябрчилар” ўртасидаги қарама-қаршилик.

Нидерландлар Бирлашган Провинциялари Республикаси XVIII-XX аср бошида, Инглиз-голланд урушлари. Жаҳон савдосида устиворликнинг йўқотилиши. Иқтисодий ривожланишдаги пасайиши. Недерландларнинг сиёсий тузуми. XVIII асрнинг иккинчи ярмида республикада ички сиёсий вазият. Недерландлар Француз инқилоби ва Наполеон урушлари йилларида. Батав

республикаси. Голландия қироллиги. Франция ҳукумронлигининг ағдарилиши. Вена конгресси ва Нидерландлар қироллигининг барпо этилиши.

Лотин Америкаси XVIII-XX аср бошида, Лотин Америкасида мустамлакаларнинг ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий аҳволи. Мустамлакачилик тартибларининг инқироzi. XVIII асрнинг иккинчи ярмида Лотин Америкасидаги испан ва португал мамлакатларидаги ўзгаришлар.

Польша XVII асрнинг иккинчи ярми – XX асрнинг бошида

XVII асрнинг иккинчи ярмида Речь Посполитая: давлат тузуми, аҳолиси ва ҳудудлари. Саксония қиролларининг ҳукмронлиги. Речь Посполитаянинг халқаро аҳволи. Ижтимоий-иқтисодий вазият. XVIII асрда Польша: ривожланишнинг асосий тенденциялари. Сиёсий гуруҳлар ўртасидаги кураш.

Жануби-Шарқий Европа халқлари XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида Жануби-Шарқий Европа ва Усманийлар империяси. Жанубий славянлар Габсбурглар монархияси таркибида. Ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий аҳвол. Жанубий славянларнинг миллий уйғониши. Ҳарватлар, славянлар, серблар. Австрия империясининг жанубий славянлари 1848-1849 йиллардаги инқилоб даврида. XIX асрнинг 60-йилларида Австро-Венгриянинг жанубий славян ерларида ижтимоий кўтарилиш.

Шимолий Европа мамлакатлари XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида, Шимолий Европа XVII-XVIII асрларда. Швеция ва Дания – Норвегия қиролликлари: аҳолиси ва ҳудудлари. Ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий ривожланиш. Абсолютизмнинг ўрнатилиши. Скандинавия мамлакатларининг ўзаро муносабатлари ва халқаро аҳволи. Шимолий уруш ва унинг оқибатлари.

XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида халқаро муносабатлар, XVII асрнинг иккинчи ярми – XVIII асрда халқаро муносабатларнинг асосий масалалари. Кучлар нисбатидаги ўзгаришлар. “Испан мероси” учун уруш. Шимолий уруш. “Австрия мероси” учун уруш. Етти йиллик уруш. Европа ва Усманийлар империяси ўртасидаги муносабатлар. Мустамлакачилик сиёсати. Савдо урушлари. АҚШ-нинг ташкил топиши ва Европа давлатлари. Францияда инқилоб ва халқаро муносабатлар.

XVII асрнинг иккинчи ярми – XX аср бошида маданият, фан ва техниканинг ривожланиши, Янги даврда фан ва техника тараққиётининг умумий хуусиятлари. Илмий фикрлаш хусусияти. Фаннинг ижтимоий тартибот сифатида хизмат қилиши. Фаннинг ижтимоий муносабатлар характериға таъсири. Фан ва техника саноат тўнтариллиши шароитларида.

Осиё ва Африка халқлари янги давр бошланишида, Осиё ва Африка халқлари янги давр бошланишида. Шарқ мамлакатларида мустамлакачиликнинг асосий даврлари. Европа ва Америка саноат ривожланиши, хомашё ресурслари ва бозор учун кураш. Босқинчилик урушлари. Осиё ва Африка мамлакатларининг ривожланишида ғарб давлатларидан орқада қолиши. Миллий озодлик ҳаракатларининг бошланиши.

Корея XIX –XX аср бошида, XIX асрнинг 2-ярмида Кореяда ижтимоий-иқтисодий вазият. Ривожланган давлатларнинг мустамлакачилик сиёсатининг

оқибатлари. 1893-1894 йилларда дехқонлар кўзғолонлари. Япония-Хитой урушлари (1894-1895) ва Корея. Рус-япон уруши ва Кореяда Япония протекторатининг ўрнатилиши. Кореяда ижтимоий-иқтисодий муносабатлардаги ўзгаришлар. Кореянинг аннексия қилиниши. Япония мустамлакачилик тартиботи. Корея I-жаҳон уруши йилларида.

Араб мамлакатлари XIX аср охири ва XX аср бошларида Чет эл сармоясининг араб мамлакатларига кириб келиши. Усманийлар ҳукуматининг сиёсати. Араб мамлакатларининг ғарб мамлакатлари томонидан босиб олинishi. Мустамлакачилик сиёсатининг ижтимоий, иқтисодий оқибатлари. Англия-Франция қарама-қаршилиги. Фашод инқирози. 1899 йилги битим. Ливиянинг Италия томонидан Туниснинг Франция томонидан босиб олинishi. Жазоир Франция ҳукмронлиги остида.

XIX аср охири ва XX аср бошларида Африка Африка Ғарб давлатларининг босқинчилик сиёсати. 1884-1885 йиллардаги Берлин конференцияси. Африканинг тақсимланиши. Франция, Англия, Италия ва Германиянинг Африкадаги босқинчиликлари. Африка халқининг мустамлакачиликка қарши кураши. Германия ва Португалиянинг жанубий Африкадаги экспедицияси.

Энг янги тарих (1918-1945 йй.) I ва II Жаҳон уруши ўртасидаги Европадаги мамлакатлар ва АҚШ, I Жаҳон урушининг ниҳояси ва инсоният тарихида энг янги даврнинг бошланиши. 1917 йилги Россиядаги февраль демократик инқилобининг ғалабаси ва октябрь воқеаларининг ғарб мамлакатларидаги таъсири. 1918 йил куз фаслидаги Германия ва Австрия-Венгриядаги демократик инқилоблар ва уларнинг оқибатлари. Биринчи Жаҳон урушининг натижалари. 1918-1923 йилларда халқаро муносабатлар.

Англия 1918-1939 йилларда, 1918-1939 йилларда Англия сиёсий тарихига бағишланган манбалар, иқтисодшунослик. 1918-1924 йилларда Англиянинг ички ва ташқи сиёсати. Англия мустамлакаларида миллий-озодлик ҳаракатлари. Доминион ва мандат системалари. Макдональд башчилигидаги биринчи ва иккинчи ҳукумати. Невилл Чемберлен ва унинг ички ва ташқи сиёсати.

Германия 1918-1939 йилларда, Веймар Республикасининг ташкил топиши ва унинг ички ва ташқи сиёсати. 1919-1923 йилларда Германияда ўтказилган ислохотлар. 1932 йилда ўтказилган сайловлар ва унинг натижалари.

Франция 1918-1939 йилларда, Франция судхўрлиги капитализмнинг тараққиёти. 1926-1927 йилларда Пуанкаре бошчилигидаги “Миллий бирлик” ҳукумати. Э.Даладьё ҳукуматлари. “Халқ fronti” ҳукуматининг фаолияти ва унинг тарихий аҳамияти Халқ фронтининг тарқаб кетиши. II-жаҳон уруши арафасида Франциянинг ташқи сиёсати.

АҚШ 1918-1939 йилларда, Иқтисодий ва сиёсий инқироз йилларида АҚШ (1918-1921 йй.). Париж конференциясида АҚШ-нинг иштироки. Вашингтон системаси. 1928 йилги Президент сайловлари ва Г.Гувернинг (1929-1932) Президентлиги. 1932 йил Президент сайловларида демократлар ғалабаси ва Ф.Д.Рузвельтнинг “Янгича сиёсати” моҳияти.

Италия 1918-1939 йилларда, Италияда фашизмнинг пайдо бўлиши ва ҳокимият тепасига келиши сабаблари. Б.Муссолини. Италия фашизмнинг ўзига хос хусусиятлари. II-жаҳон уруши арафасида Италия.

СССР 1918-1939 йилларда, Совет давлатининг ички сиёсати. Совет империясининг шаклланиши. Тоталитар тузумнинг вужудга келиши. Ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий муносабатларнинг ривожланиши. Саноатлаштириш ва колхозлаштириш иқтисодий ислохатлар. Сталин диктатураси. Совет давлатининг иккинчи Жаҳон уруши арафасида ташқи сиёсати. Робентроп-Молотов битими.

Шарқий Европа давлатлари 1918-1939 йилларда, Болгария, Венгрия ва Румыния давлатларида фашистик ҳукуматлар. Польша ҳукуматининг иккинчи Жаҳон уруши арафасида ташқи сиёсати. Скандинавия давлатларида фашистик сиёсатга ва тизимга ёндашиш. Фашистик Германиянинг ташқи сиёсатига Европа давлатларининг таслим бериши ва агрессив харакатига йўл очиб бериши.

Европа ва Америка мамлакатлари иккинчи жаҳон уруши йилларида (1945-2011), Иккинчи жаҳон урушининг келиб чиқиш сабаблари. Иккинчи жаҳон урушининг даврлари. Фашистлар Германиясининг Польшага ҳужум қилиши ва иккинчи жаҳон урушининг бошланиши. Ғарбий фронтдаги “Ғалати уруш”. Совет-Германия уруши.

Хитой 1918-1945 йилларда, Вашингтон конференциясининг Хитой тўғрисидаги қарорлари. Совет-Хитой муносабатлари. 1924 йилги битим. Шимолда чет эл мамлакатларига қарши ҳаракатнинг кучайиши. Сун Ятсен ўлими ва унинг сиёсий васияти. 1925-1927 йилларда Хитой инқилоби ва унинг натижалари.

Япония 1918-1945 йилларда, Жаҳон иқтисодий инқирозининг Японияга таъсири. Япония тажовузининг кучайиши. Шимолий-Шарқий Хитойнинг босиб олиниши. Япониянинг Хитойга қарши ҳужуми (1937). Япония қўшинларини Хасан қўли. Халхингол дарёси ёнида мағлубиятга учраши. Япониянинг Жанубий-Шарқий Осиёдаги экспансиясининг кучайиши. Япониянинг Германия билан ҳарбий-сиёсий иттифоқи.

Иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда Европа ва Америка мамлакатлари, 1944-1945 йилларда халқаро муносабатларнинг вужудга келиши. “Совуқ уруш”. 1950 йилларда Ғарбий Европада узилган иқтисодий бирлашмалар ва “Европа иқтисодий ҳамкорлиги” (Умумий бозор). 1950-1970 йиллардаги икки лагерь ўртасидаги қарама-қаршилик, қуролланиш пойгаси. 1980-1990 йилларида халқаро вазият ва ғарб мамлакатлари.

ГФР II-жаҳон урушидан кейинги йилларда, II-жаҳон урушидан кейин Германияда вужудга келган. Ғарбий ва Шарқий зоналар. 1949 йил май ойида “Бонн Конституцияси”нинг ишлаб чиқарилиши. Бонн конституцияси асосида ўтказилган сайловлар ва ГФР-нинг ташкил топиши. Икки палатали парламент. Бундестаг ва Бундесрат. ГФР-да парламент республикасининг такомиллашуви.

АҚШ II-жаҳон урушидан кейинги йилларда, Г.Трумэннинг ички ва ташқи сиёсати. Д.Маршалл режаси ва унинг моҳияти. Шимолий Атлантика (НАТО)

блокининг вужудга келиши. 1952 йилги Президент сайловлари ва республикачи Д.Эйзенхауэрнинг ғалабаси. 1960 йилги Президент сайловларида республикачилар ва демократларнинг ҳокимият учун олиб борган курашлари.

Франция иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда, 1944 йилда Франциянинг Гитлерчилар истибдодидан озод этилиши ва Ш. де Голль бошчилигидаги Муваққат ҳукуматининг фаолияти. 1945 йилги Референдум ҳамда таъсис мажлисида ўтказилган сайловлар ва уларнинг натижалари. Францияда IV-республиканинг таъсис этилиши (1946-1958). IV-республиканинг кулаши ва V-республикага асос солиниши. V-республиканинг Конституцияси.

Англия иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда, 1945 йил Парламент сайловлари. К.Эттли бошчилигидаги ҳукуматнинг (1945-1951) У.Черчилль консерватив ҳукуматининг (1951-1954) ички ва ташқи сиёсати. 1970 йилдаги парламент сайловлари ва консерваторлар ғалабаси (1970-1974). Лейбористлар партиясининг 1974-1979 йилги ҳукумати. 1978 йил сайловларида консерваторларнинг энг ҳокимият тепасига келиши М.Тетчер. М.Тетчернинг ички ва ташқи сиёсати.

Италия иккинчи жаҳон урушидан кейинги йилларда, 1946 йил 2 июндаги давлат тузуми тўғрисидаги референдум ва таъсис мажлисида ўтказилган сайловлар. Референдум ва сайлов натижалари. Италияда Республиканинг таъсис этилиши. Италия ва Шимолий Атлантика (НАТО) блоки. АҚШ-нинг Италия иқтисодиётига таъсири. 1950-1960 йиллардаги Италиянинг иқтисодий-сиёсий тараққиёти. Италиянинг 1957 йилда Ғарбий Европа мамлакатларининг “Евроатом” ва “Умумий бозор” тўғрисидаги шартномаларга қўшилиши.

СССР иккинчи жаҳон урушидан сўнг, 40-80 йилларда иқтисодий ривожланиш. Стагнация ва инқироз жараёнини кучайиши. 40-80 йилларда давлатда ижтимоий-сиёсий аҳвол. Ташқи сиёсат. Шарқий Европада совет ҳукмронлигининг ўрнатилиши. Варшава шартномаси. ССЖИ ва Ғарб мамлакатлари 1980-йилларнинг иккинчи ярмида ижтимоий ва иқтисодий қийинчиликлар. Миллатлараро муаммолар.

Шарқий Европа мамлактлари иккинчи Жаҳон уришидан сўнг Иккинчи Жаҳон уришидан сўнг Шарқий европа давлатларида коммунистик ҳукуматларининг ўрнатилиши. БХР, ВХР, ПХР, ГДР, ЧССР. 1956 йилда Будапешт воқеалари. 1968 йилда Прага воқеалари. 1980 йилда Польшадаги Солидарность ишчилар ташкилоти.

Осиё ва Африка мамлакатлари XX аср иккинчи ярмида, Осиё ва Африка давлатларидаги сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар. Мустамлака тизимининг кулаши ва мустақил давлатларнинг пайдо бўилиши. Африка давлатларида ички сиёсий, этник ва диний муаммолар.

Хитой XX аср иккинчи ярмида. Япония XX аср иккинчи ярмида. Ҳиндистон XX аср иккинчи ярмида. Афғонистон XX аср иккинчи ярмида. Эрон XX аср иккинчи ярмида. Араб мамлакатлари XX аср иккинчи ярмида.

Ш.БЎЛИМ “МАНБАШУНОСЛИК ва ТАРИХШУНОСЛИК ” фани бўйича

Қўлёзма асарлар тарихи ва уларнинг худудий қамрови. Араб тилидаги ёзма мерос ва унинг тарқалиши. Қўлёзмаларнинг жаҳон бўйлаб тарқалиш сабаблари. Шарқ қўлёзмаларининг турли мамлакатлардаги миқдорий кўрсаткичи. Қўлёзмалар хазиналари: Миср, Эрон, Буюк Британия, Германия, Туркия, Россия, Ўзбекистон. Шарқ қўлёзмаларини тавсифлаш ва каталоглар чоп этилиши тарихи. Ўзбекистон Фанлар Академияси Шарқшунослик институти фаолияти. Институтда сақланаётган Шарқ қўлёзмалари ҳақида умумий маълумотлар, институтда фаолият олиб борган ҳамда ҳозирда тадқиқот олиб бораётган шарқшунос олимлар. Ўзбекистон Миллий университетида сақланаётган қўлёзмалар.

Ўрта Осиё тарихи IX-XV асрларда ёзилган араб тилидаги қатор ёзма манбаларда акс этган. Жумладан: ал-Мадоиний “Ахбор ал-хулафо”, ал-Яъқубий “Китоб ал-булдон”, Балазурий “Китоб футуҳ ал-булдон”, Табарий “Тарих ар-русул ва-л-мулук”, Ибн Фазлон “Рисола”, ал-Масъудий “Муруж аз-заҳаб”, Утбий “Тарихи Яминий”, Абу Абдуллоҳ ал-Хоразмий “Мафотих ал-улум”, Абу Райҳон Беруний “Осор ал-боқия”, Маҳмуд Кошғарий “Девону луғат ат-турк”, Самъоний “Китоб ал-ансоб”, Ибн ал-Асир “Ал-Комил фи-т-тарих”, Ёқут Ҳамавий “Муъжам ал-булдон”, Муҳаммад Насавий “Сират ас-султон Жалолиддин”, Жамол Қарший “Мулҳақат ас-суроҳ”. Ўрта Осиё IX-XV асрлар тарихига оид форсий ёзма манбалар: Наршахий “Бухоро тарихи”, “Ҳудуд ул-олам”, Низомулмулк “Сиёсатнома”, Низоми Арузи Самарқандий “Чор мақола”, Гардизий “Зайн ул-ахбор”, Абулфазл Байҳақий “Тарихи Масъудий”, Авфий “Жавомиъ ал-ҳикоёт”, Жувайний “Тарихи жаҳонгушой”, “Ансоб ус-салотин ва таворих ул-хавоқин”, “Китоб ал-Қанд фи маърифат уламо-и Самарқанд”, “Фирдавс ул-иқбол” тарихий асарлари ҳақида маълумотлар.

Темурийлар даври тарихига оид ёзма манбаларнинг хусусияти. Рашидаддин «Жомеъ ат-таворих», Ҳамдаллоҳ Қазвиний «Тарихи гузида». Темурийлар салтанати тарихига оид форсий тарихий ёзма манбалар: Низомиддий Шомий «Зафарнома», Муиниддин Натанзий «Мунтахаб ат-таворих», Шарафиддин Али Яздий «Зафарнома», Абдураззоқ Самарқандий «Матла ас-саъдайн», Мирхонд «Равзат ас-сафо» ва бошқа асарлардаги тарихий маълумотлар.

Ўрта Осиёнинг XVI-XVII асрлар тарихига оид форс-тожик тилидаги манбалар. Бу даврдаги Мулла Шодийнинг «Фатҳнома», Фазлуллоҳ ибн Рузбехоннинг «Меҳмонномаи Бухоро», Хондамирнинг «Ҳабиб ас-сияр», Зайниддин Восифий «Бадоеъ ул-вақоеъ», Мирзо Муҳаммад Ҳайдар «Тарихи Рашидий», Ҳофиз Таниш Бухорий «Абдуллонома», Маҳмуд ибн Валий «Баҳр ул-

асрор», Хожа Самандар Термизий «Дастур ал-мулук», Муҳаммад Юсуф Мунший «Тарихи Муқимхоний», Мир Муҳаммад Амин Бухорий «Убайдуллонома», Абдурраҳмон Давлат «Тарихи Абулфайзхон» ва ўзбек тилидаги «Таворихи гузида» («Нусратнома»), Муҳаммад Солиҳ «Шайбонийнома», Заҳриддин Бобур «Бобурнома» каби асарларнинг тарихий манбавий аҳамияти.

Бу даврдаги манбаларга Мир Муҳаммад Салим «Силсилат ас-салотин», Муҳаммад Вафо Карминагий «Тухфаи хоний», Мир Олим Бухорий «Фатҳномаи султоний», Аҳмад Дониш «Наводир ал-вақоеъ», Абдуазим Сомий «Тарихи салотини манғития», Мирзо Салимбек «Тарихи Салимий», Муҳаммад Солиҳ «Тарихи жадидаи Тошканд», Ниёз Муҳаммад Хўқандийнинг «Тарихи Шоҳрухий» асарларининг ўрганилиши ва тарихий манбавий аҳамияти.

Мазкур асрлар тарихига оид эски ўзбек тилидаги ёзма манбаларга эса, муаллифи номаълум Абулғози Баҳодурхон «Шажарайи тарокима», «Шажарайи турк ва мўғул», Мунис ва Огаҳий «Фирдавс ул-иқбол» ва Мирзо Олим Тошкандийнинг «Ансоб ас-салотин» асарлари манба сифаида.

Ўрта Осиё ҳақида XVII асргача ёзилган Европа тилларидаги ёзма маълумотлар сайёҳ ва элчиларнинг кундаликлари. Марко Поло, Руи Гонсалес де Клавихо ва Антонио Женкинсон кундаликлари. Шунингдек, XVII-XVIII асрлар рус ва европа тилларидаги манбаларда Ўрта Осиё тавсифи И.Д.Хохловнинг маълумотларида («Книга Большому чертежу»); Б.А.Пазухин ва С.И. Пазухин маълумотларида; Флорио Беневини ахборотида; В.Н.Татишев «Лексикон географической и политической»; Д.Гладишев ва Муравин маълумотларида; Ф.Ефремов сафарномаси, Т.Бурнашевнинг Ўрта Осиёга сафари хотиралари; Ф.Назаров сафарномаси; Н.Муравьев маълумотлари; Е.К. Мейендорф сафарномаларида Ўрта Осиё тарихига оид маълумотлар.

Ўрта Осиё тарихига оид россия шарқшунослари тадқиқотлари. «Туркистон археолог ҳаваскорлари тўгараги», «Кеш археологик-топографик экспедиция»си каби илмий жамолар томонидан мунтазам нашр этилган тўпламлар ва мақолалар. XIX аср иккинчи ярмида Россия томонидан истило қилиниши, Туркистон генерал-губернаторлигининг ташкил этилиши тарихи.

Туркистон генерал-губернаторлиги канцелярияси материаллари Ўрта Осиё тарихига оид манба. Туркистонни ўрганган рус олимларининг асарлари, Туркистон археология ҳаваскорлари тўгараги материаллари тарихий манба сифатида. Шунингдек, XIX аср иккинчи ярми ва XX аср бошларидаги Туркистонга оид статистик маълумотлар, архив материаллар ва даврий матбуот («Туркестанские ведомости», «Туркестанский вестник» ва б.) хабарларининг тарихий манбавий аҳамияти.

Россиядаги февраль инқилоби ва Туркистондаги сиёсий жараёнларни акс эттирувчи материаллар, Октябрь воқеаларидан кейин Туркистонда Шўролар

хукумати ташкил топиши ва янги давлат тарихи билан боғлиқ манбалар, Совет ҳокимиятининг декретлари, Советлар съездларининг қарорлари, партия ташкилотларининг ҳужжатлари манба сифатида. Туркистонда мухториятчилик ва истиқлолчилик ҳаракати тарихига оид ҳужжатлар тарихий аҳамияти. Ўрта Осиёда миллий чегараланиш сиёсати тарихига оид ҳужжатлар, Ўзбекистоннинг 1925-1941 йиллардаги тарихини ёритувчи манбалар; қатағонлар тарихи акс этган ҳужжатлар, 1941-1945 йиллар уруши тарихига оид материаллар, Ўзбекистоннинг 1945-1991 йиллардаги тарихига оид статистик тўпламлар ва иш юритиш ҳужжатларининг тарихий аҳамияти.

Мустақил Ўзбекистон давлатининг ташкил топишига оид тарихий материаллар. Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Президенти девони нашрлари, Ўзбекистон Олий Мажлис ҳужжатлари муҳим тарихий манба. Мустақиллик даври турли ҳужжатлари, статистик маълумотлар, нашр материаллари, матбуот материаллари ва бошқа маълумотлар тарихий манба сифатида. Тарихий манбаларни ўрганиш юзасидан ҳукумат расмий ҳужжатлари. Тарихий манбаларни тўплаш ва сақлаш муаммолари.

Тарих фанининг вужудга келиши ва ўтмишни ўрганишдаги дастлабки малакалар. Тарих фанининг таркибий қисмлари. «Тарихшунослик» атамаси. Тарихшуносликнинг объекти, предмети ва вазифаси. Тарихшуносликнинг ривожланиш босқичлари.

Тарихшуносликда тадқиқотларнинг таҳлил қилиш усуллари. Қиёсий тарихий усул. Аниқ таҳлилий усул. Мантиқий таҳлилий усул. Хронологик усул. Даврийлаштириш усули. Ретроспектив таҳлил. Тадқиқотларда мавзунинг ўрганилиш даражасини тадқиқ қилиш. Тадқиқотларни даврлаштириш.

XX асрнинг 90-йилларида Ўзбекистон тарихшунослик фани ривожда янги даврнинг бошланиши. Назарий-методологик масалаларнинг ишлаб чиқилиши. Илмий мактабларнинг шаклланиши. Мустақиллик давридаги ўзгаришлар. Фанлар Академияси Тарих институти фаолияти.

Ўзбекистоннинг қадимги давр тарихи тарихшунослиги. Ўзбекистоннинг қадимги давр тарихининг ўзига хос томонлари. Ўзбекистоннинг қадимий тарихига оид археологик тадқиқотлар. Қадимги нумизматик тадқиқотларни ўрганиш.

Қадимги эпиграфик манбалар (Беҳистун, Персеполь, Нақши Рустам, Доро I, Айритом битиклари)нинг ўрганилиши. Авесто, Қадимги Ҳинд манбаларига доир тадқиқотлар. Ўрта Осиё ҳақидаги антик даврда яратилган асарларининг тадқиқ этилиши.

Ўрта асрлар тарихнавислигининг халқ ижодиёти, анъаналари билан узвий боғлиқлиги. Араб, форс, юнон ва турк тилидаги кўлёмалар ва уларнинг тарих фанининг ривожланишидаги ўрни.

Ўрта асрларда яратилган асарларнинг тарихшунослик жиҳатидан таҳлили. Ўрта асрларда тарихнавислик мактаблари. Ўрта асрларда яратилган тарихий асарларнинг ўрганилиши.

XIX аср охири - XX аср бошларида шарқшунослар томонидан Ўрта асрлар тарихининг ўрганилиши.

Тадқиқотларда Амир Темур шахси ва унинг сиёсий фаолияти масалаларининг ёритилиши. XIX аср охири - XX аср бошлари, Мустақиллик йилларида Амир Темур ва темурийлар темурийлар даври ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаёти масалаларининг ёритилиши. Темурийлар даврида яратилган тарихий асарларнинг ўрганилиши. Темуршунос олимларнинг илмий фаолияти. Хорижий давлатларда темурийлар даврига оид тадқиқотлар.

Ўрта Осиёда маҳаллий тарихнависликнинг шаклланиши ва асосий йўналишлари. XVI-XIX асрнинг биринчи ярмида Ўрта Осиё тарихшунослигининг ўзига хос хусусиятлари. Тарихий тадқиқотлардаги ёндошувлар.

XVI-XIX асрнинг биринчи ярмида Европада Ўрта Осиё ҳақидаги тарихий географик тадқиқотлар.

Ўрта Осиё хонликларининг ташкил топиши, маъмурий ҳудудий тузилиши, бошқарув тизими, ҳукмрон сулолалар. Хонлиқлар тарихининг асосий босқичлари.

Россия империясининг Қўқон, Бухоро ва Хива хонлиқларига ҳарбий тажовузи. Қўқон хонлигининг тугатилиши. Бухоро ва Хива хонлиқлари сиёсий қарамлик даври тарихшунослиги.

Ватан тархшунослигида Ўрта Осиё хонлиқларини ўрганишнинг асосий босқичлари. Тарихий тадқиқотларда хонлиқлар ҳақидаги билимларнинг акс этиши ва уларга совет мафкурасининг таъсири.

Мустақиллик даври тарихшунослигида хонлиқлар тарихига янгича ёндошувлар ва уларнинг назарий-концептуал, методологик асослари. Хорижий тадқиқотчилар томонидан Ўрта Осиё хонлиқларидаги ижтимоий-сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаёт масалаларининг ўрганилиши.

Шарқшуносларнинг Ўрта Осиёнинг қадимги ва Ўрта асрлар тарихи, этнографияси, эпиграфикаси ва нумизматикасига оид тарихий асарлари. XIX-XX асрнинг бошларида яратилган тарихий-этнографик асарлар.

Шарқшунослар томонидан Ўрта Осиё хонликларининг Россия империяси томонидан босиб олиниши масалаларининг ўрганилиши. Россия империяси мустамлақачилиги даври тарихшунослиги. Даврий матбуотда хонлиқлар ҳаётига оид маълумотлар. “Туркестанский сборник” ва статистик тадқиқотларда Бухоро, Хива, Қўқон хонлиқлари ҳақидаги маълумотлар.

Жадидларининг тарих, тарих фани ва таълими ҳамда тарихшунослик ҳақидаги дунёқарашлари.

Совет даври тарихшунослигининг ўзига хос хусусиятлари ва назарий концептуал асослари.

XX асрнинг 20-30 йилларда тарих фани. Ўзбекистонда илмий муассасалар ва олий ўқув юр்தларининг тарихчи мутахассисларни тайёрлашдаги ўрни.

Тарих институтининг ташкил этилиши. Тарих факультетлари ва кафедраларининг очилиши Ўзбекистон Фанлар Академиясининг ташкил этилиши.

Ўзбекистонда шарқшунослик. Шарқшуносларнинг тарихшуносликни ривожлантиришга қўшган ҳиссаси

Ўзбекистонда археология ва этнографияга оид тадқиқотлар. Археолог ва этнографларнинг тарих фанининг ривожланишига қўшган ҳиссаси. Ўрта Осиёлик алломаларнинг фан тарихи, маданият, Ўрта Осиё халқлари санъатига оид қўлёзма манбаларини, илмий меросининг ўрганилиши. Ўзбекистон тарихининг ёритилиши.

Ўрта Осиё халқларининг хорижий мамлакатлар билан тарихий, сиёсий-иқтисодий ва маданий муносабатларининг ўрганилиши.

Тарих фанида янги дунё қарашлар. Тарихга қизиқишнинг ортиши. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Ўзбекистон ФА Тарих институти фаолиятини такомиллаштириш» ҳақидаги (1998 йил) қарори.

1996 йилда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси ҳузурида «Ўзбекистоннинг янги тарихи» маркази ташкил этилиши. Марказ олимлари томонидан 3 жилдли «Ўзбекистон тарихи» китобининг нашр этилиши.

Тарих институтининг илмий фаолияти. Тарихчилар томонидан даврий, илмий, илмий-оммабоп тўпламларнинг нашр этилиши. Илмий анжуманлар ва уларда ўзбек давлатчилиги тарихи масалаларининг ёртилиши. Замонавий археология, этнография ва манбашуносликнинг вазифалари.

Оғзаки тарих. Тарихга бағишланган илмий журналларнинг Ўзбекистон тарихининг ёритишдаги ўрни.

Мустақиллик йилларида Ўзбекистон тарихшунослик фанида янги даврнинг бошланиши. Назарий-методологик масалаларнинг ишлаб чиқилиши. Илмий мактабларнинг шаклланиши. Ўзбекистонда тарихшунослик фани ва тарих фанидаги методологиялар. Ўзбекистонда тарихшунослик тадқиқотлари кўлами, ривожланиши. Ўрта Осиё мутафаккирлари, тарихчилари илмий меросини ўрганиш борасидаги кенг қамровли илмий тадқиқотлар. Тарих соҳасидаги тадқиқотларда замонавий тарихий тадқиқот методологик ёндашувларнинг вужудга келиши.

Машхур маҳаллий тарихчилар илмий меросига янгича қарашлар. Ўзбек давлатчилиги тарихининг янги концепциясининг пайдо бўлиши. Ўзбек давлатчилик тарихининг комплекс равишда ўрганилиши. Ўрта Осиё тарихининг турли даврларининг тарихшунослик жиҳатидан ёритилиши. Ўзбекистоннинг энг янги тарихи методологик мувофиқлаштирувчи марказининг ташкил этилиши. Замонавий тарихшунослик ва истиқболдаги вазифалар.

АДАБИЁТЛАР

1. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. Т.1. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2017.
2. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Тошкент.: Ўзбекистон. 2017.
3. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қонидаси бўлиши керак. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил якунлари ва 2017 йил истиқболларига бағишланган мажлисидаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг нутқи. // Халқ сўзи. 2017 йил 16 январ. №11.
4. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. Тошкент: “Ўзбекистон” 2017.
5. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. Тошкент: “Ўзбекистон”, 2017.
6. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. Т., Шарк, 1998.
7. Каримов И.А. Юксак маънавият - енгилмас куч. Т., “Маънавият”, 2008.
8. Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. Т.: “Ўзбекистон”, 2011. 440 б.
9. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Т.: Ўзбекистон, 2008.
10. Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонуни. Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.
11. Ўзбекистон Республикасининг “Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури” Тошкент, 1997 й., 29 август №463-1.
12. “Магистрлик диссертацияси тўғрисида” Низом
13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Олий таълимдан кейинги таълим тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ-4958 сон Фармони. 16.02.2017 йил.

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2017/2018 ўқув йилида Ўзбекистон Республикасининг Олий таълим муассасаларига ўқишга қобул қилиш тўғрисида”ги 19-сонли қарори. 20.06.2017 йил
15. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Олий таълим муассасаларининг магистратурасига ўқишга қабул қилиш тартиби тўғрисидаги низоми” 393-сон қарори. 20.06.2017 йил.
16. Азамат Зиё. Ўзбек давлатчилиги тарихи: (Энг қадимги даврдан Россия босқинига қадар). Т., 2000.
17. Гафарали М.С., А.Г. Касаев. Ривожланишнинг ўзбек модели: тинчлик ва барқарорлик тараққиёт асоси. Т., “Ўзбекистон”, 2000.
18. Сагдуллаев А.С. ва бошқалар. Ўзбекистон тарихи: давлат ва жамият тараққиёти. Т., 2000.
19. Сагдуллаев А.С. Қадимги Ўрта Осиё тарихи. Т., 2004.
20. Сагдуллаев А.С., Мавлонов Ў. Ўзбекистонда давлат бошқаруви тарихи.-Т., 2006.
21. Тухлиев Н., Таксанов А. Национальная экономическая модель Узбекистана. Т., “Ўқитувчи”, 2000.
22. Ўзбекистон тарихи. Масъул муҳаррир Сагдуллаев А.С. – Тошкент. Внешинвестпром, 2019
23. Эшов Б., Одилов А. Ўзбекистон тарихи. 1 қисм. Т., «Янги аср авлоди» 2014.
24. Ўзбекистон тарихи. – Тошкент. Янги аср авлоди, 2015.
25. Ўзбекистоннинг янги тарихи. 1, 2, 3-китоблар. Т., «Шарқ», 2000.
26. Ўзбекистон давлатчилиги тарихи очерклари. Масъул муҳаррирлар Д.А.Алимова., Э.В.Ртвеладзе. Т., 2001.
27. Одилов А.А. Амир Темур тузуклари – давлат бошқаруви асоси. –Т.: 2016.
28. Авдиев.В.И. Қадимги Шарқ тарихи. Т.,1964.
29. Александров.Н.И.и др. История Древнеге Востока. М.,2008.
30. История Древней Греции. Под.ред. В.И.Кузищина. М., 2001.
31. История Древней Рима. Под.ред. В.И.Кузищина. М., 2001.
32. Халқаро муносабатлар тарихи ва дипломатияси. Ҳаммуаллифликда, Т., 2009.
33. Қадимги дунё тарихи. Ю.С. Крушкол тахрири остида. 2-ж. Т., 1975.
34. Хрестоматия по истории Древней Греции. Под. Ред. Д.П.Каллистова. М., 1964.
35. Хрестоматия по истории Древнего Рима. Под. Ред. С.Л.Утченко. М., 1962.
36. Ражабов Р. Қадимги дунё тарихи. Тошкент 2009.
37. Қадимги Юнонистон ва Рим тарихи фанидан ўқув услубий мажмуа.Т.201
38. Семенов В.Р. Ўрта асрлар тарихи. М., 1972.
39. Люблинская А.Д. Источниковедение истории средних веков. Л., Госиздат. 1955.
40. Салическая правда. Т. Пер. Н.П.Грацианского. М., Учпедгиз. 1950.
41. Хрестоматия по истории средних веков (Под ред. Н.П.Грацианского и Д.Сказкина. 3-е изд. М., Наука. 1966.
42. История стран Азии и Африки в средние века. 1-2 ч. Высшая школа, 1988.

43. История средних веков (Под ред. З.В.Удальцовой и С.П.Карпова 1-2 ч.). М., Высшая школа. 1991.
44. Курбангалиева Р.Р. Ўрта асрлар тарихи Ўқув қўлланма. Т., Учпедгиз, 1991.
45. Arxivshunoslik. Муаллифлар жамоаси. З.Саидбобоев муҳаррирлигида. –Т.: Turon-iqbol. 2018.
46. Алимов И.А. Архившунослик. Ўқув қўлланма – Андижон: АДУ, 2005.
47. Ахунова М.А., Лунин Б.В. История исторической науки в Узбекистане. – Т.: Фан, 1970.
48. Ахмедов Б. Ўзбекистон тарихи манбалари. (қадимги замон ва Ўрта асрлар). – Т., 2001.
49. Ахмедов Б.А. Историко-географическая литература Средней Азии XV-XVIII вв. – Т.: Фан, 1985.
50. Буриева Х.А., Назаров А.Ё., Аббасов Б.Б. Arxiv ishi nazariyasi va amaliyoti. – Т.: Turon-iqbol. 2019.
51. История Узбекистана в источниках. Известия путешественников географов и ученых XVI перв. пол. Составитель Б.В.Лунин. – Т.: Фан, 1988.
52. История Узбекистана в источниках. Известия путешественников географов и ученых XVI перв. пол. Составитель Б.В.Лунин. – Т.: Фан, 1988.
53. Manbashunoslik. Муаллифлар жамоаси. Д.Алимова муҳаррирлигида. –Т.: Turon-iqbol. 2019.
54. Самарқанд шаҳрининг умумбашарий маданий тараққиёт тарихида тутган ўрни. Самарқанд шаҳрининг 2750 йиллик юбилейига бағишланган халқаро илмий симпозиум материаллари. – Т.: Фан, 2007.
55. Саидбобоев З. Европада Ўрта Осиёга оид тарихий-картографик маълумотлар (XVI-XIX асрлар). – Т.: Фан, 2008.
56. Собрание Восточных рукописей Института востоковедения АН РУз. I-XI т. – Т., 1952-1987.
57. Тарихий манбашунослик / Ўқув қўлланма. Тузувчилар А.А. Мадраимов, Г.С. Фузаилова. – Т.: Фан, 2006.
58. Тарихий манбашунослик муаммолари / Республика илмий-амалий анжумани материаллари. – Т., 2008, 2013.2019.
59. Ўзбекистоннинг ислом цивилизациясига қўшган хиссаси // Халқаро конференция материаллари. – Тошкент-Самарқанд: Имом Бухорий республика илмий-маърифий маркази нашриёти, 2007.
60. Алимова Д.А., Голованов А.А. Узбекистан в 1917-1991 гг.: противоборство идей и идеологии. – Т., «Фан», 2002.
61. Ртвеладзе Э.В. История государственности Узбекистана. – Тошкент, Узбекистан. 2009.
62. История Узбекистана. – Т.: Фан, 2012.
63. Сагдуллаев ва бошқалар. Ўзбекистон тарихи: давлат ва жамият тараққиёти. Т., 2000.
64. Leonid Levitin. Uzbekitan on a historical Threshold. –England. Cambridge 2001.

65. Тарих шоҳидлиги ва сабоқлари: чоризм ва совет мустамлакачилиги даврида Ўзбекистон миллий бойликларининг ўзлаштирилиши. \ Лойиҳа раҳбари, масъул муҳаррир: Д.А.Алимова. – Т.: Шарқ, 2001.
66. Муртазаева Р.Х. Ўзбекистонда миллатлараро муносабатлар ва бағрикенглик. –Тошкент: Университет, 2007.
67. Зиёев Х. Ўзбекистоннинг мустақиллик учун курашлари тарихидан. Т., 2000.
68. Зиёев Х. Туркистонда Россия тажовузи ва ҳукмронлигига қарши кураш. Т., 1998.
69. Аскарлов А. Ўзбек халқининг этногенези ва этник тарихи. - Т., 2007.
70. Аҳмедов Б.А. Ўзбекистон тарихи манбалари. - Т.: Ўқитувчи, 2001.
71. Бунёдов З.М. Ануштегин-Хоразмшоҳлар давлати. - Т., 1998.
72. Зиёев Х.З. Буёқ Амир Темур салтанати ва унинг тақдири. – Т.: Маънавият. 2008.
73. Маънавият юлдузлари. - Т., 2001.
74. Ртвеладзе Э.В., Саидов А.Х., Абдуллаев Е.В. Қадимги Ўзбекистон цивилизацияси: давлатчилик ва ҳуқуқ тарихидан лавҳалар. - Т., 2001.
75. Сулаймонова Ф. Шарқ ва ғарб. - Т.: Фан, 1991.
76. Темур тузуклари. -Т.: 1991, 1996.
77. Темур ва Улуғбек даври тарихи. -Т.: 1996.
78. Эшов Б.Ж. Ўзбекистон давлатчилиги тарихи. (ўқув қўлланма). – Тошкент: Маърифат, 2009.
79. История средних веков Под ред. З.В.Удальцовой и С.П.Карпова. 1-2 ч. М., Высшая школа. 1991.
80. Янги тарих / Б.Ф.Поршнева таҳрири остида – Т., 1967, т. I.
81. Янги тарих / И.С.Галкин таҳрири остида. – Т.. 1964, т. III.
82. Новая история стран Европы и Америки. Первый период. / Под ред. А.В.Адо. – М., 1986.
83. Новая история. Второй период. / Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М., 1984.
84. Новая история стран Европы и Америки. Первый период / Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М., 1998.
85. Новая история стран Европы и Америки. Второй период / Под ред. Е.Е.Юровской и И.М.Кривогуза. – М., 1998.
86. Янги тарих фанидан ўқув услубий мажмуа.Т.2011
87. Новая история стран зарубежного Востока. М., Наука, 1961.
88. Новая история стран Азии и Африки. М., Наука, 1975.
89. Новая история стран Азии и Африки. М., Наука, 1982
90. Новая история стран зарубежной Азии и Африки. Л., Наука, 1971.
91. Разалиев Ю.Н. Новая и новейшая история стран Азии и Африки. М., Высшая школа. 1987.
92. Янги тарих фанидан ўқув услубий мажмуа.Т.2011
93. Нуриддинов З.Р. Ғарб мамлакатларининг энг янги тарихи (1917-1939). Т., 1963.

94. Язьков Е.Ф. История стран Европқ и Америки в новейшее время. 1918-1949 гг. М., 2000.
95. История новейшего времени стран Европқ и Америки (1918-1945). Под ред. Проф. Е.Ф.Язькова, М., 1969.
96. История стран Азии и Африки в новейшее время. М., Наука. 1976.
97. Новейшая история стран зарубежного Востока. М., Восточная литература. 1957.
98. Новейшая история стран зарубежной Азии и Африки. Л., Наука, 1983.
99. Энг янги тарих фанидан ўқув услубий мажмуа.Т.2011

Баҳолаш мезонлари

Магистратура мутахассислиги бўйича кириш синовии дастури “Тарих” йўналиши ўқув режасига киритилган тарих фани қамровидаги мавзуларга оид намунавий дастурларни ўз ичига олади. Дастурда асосий эътибор талабанинг мавзунии тўла қонли ёритишига, илмий далиллардан фойдаланишга, мантиқий изчиллик ва таҳлилий материаллар билан жавоб бериши назарда тутилади.

Талаба мутахассислик бўйича кириш синовларинии торширишда 4 назарий савол, 1 та тарихий иншоотлар ва сулолалар тарихии бўйича саволларга жавоб бериши, илмий-амалий асосланган хулосаларинии келтириши лозим.

Уларнинг ҳар бирига 20 баллдан жами 100 балл қўйилади.

1- назарий савол:	20 балл.
2-назарий савол:	20 балл
3-назарий савол:	20 балл
4-назарий савол:	20 балл
5-назарий савол:	20 балл

Жами: **100** балл

Баҳолаш мезони

Мутахассислик фанлари бўйича ҳар бир савол 20 баллик системада

баҳоланади:

Балл	Баҳоси	Абитуриентнинг билим даражаси	
18 – 20	Аъло	1)Имтиҳон торширувчи мавзунинг асл моҳиятини, назарий жиҳатларини асосласа; мавзуга оид тушунчалар таснифини аниқ келтирса, илмий-назарий асосласа;	3,6-4 балл
		2) мавзу бўйича мушоҳада юритиб, ижодий фикрласа ва ўз шахсий мулоҳазаларига эга бўлса;	3,6-4 балл
		3) берилган саволларга тўлиқ ва аниқ жавоб бера олса; хронологик кетма-кетликда жавоб берилса	3,6-4 балл
		4) мавзуга доир маълумотларни тарихий нуқтаи назаридан келиб чиққан ҳолда асосли хулосалар келтирса;	3,6-4 балл
		5) тарихий мавзу таҳлили давомида асосий муаммо ажратиб олиниб, мавзуни манбалар асосида тадқиқ этиб хулосалар чиқарилса;	3,6-4 балл
14- 17	Яхши	1.)мавзу бўйича мушоҳада юрита олса; мавзуни моҳиятини ёритиб берса;	2,8-3,5 балл
		2.)билим ва тасаввурларни баён қилса; таянч тушунчаларга тўғри ва аниқ таърифлар келтирса;	2,8-3,5 балл
		3.)шахсий фикр ва мулоҳазаларини баён қилмаса;	2,8-3,5 балл
		4.)мавзуга доир маълумотларни билиши ва тарихий саналарни ўринли, кетма кетликда келтирса;	2,8-3,5 балл
		5.) тарихий мавзулар баёнида хронологик кетма-кетлик ва хулосалар кўрсатилса;	2,8-3,5 балл
11- 13	Қониқарли	1) мавзу бўйича билим ва кўникмаларга эга бўлса; мавзу моҳиятини очиб бера олса;	2,1-2,7 балл
		2)саволларга жавоб беришда терминларнинг маъноларини ишлатса;	2,1-2,7 балл
		3)берилган саволларга қисман жавоб берса; назарий амалий жиҳатдан ёрита олмаса;	2,1-2,7 балл
		4) шахсий фикр ва мулоҳазаларини баён қилмаса;	2,1-2,7 балл
		5) тарихийлик нуқтаи назаридан ёндошмаса;	2,1-2,7 балл
0-10	Қониқарсиз	1)мавзу бўйича тасаввурга, билим ва кўникмаларга эга бўлмаса;	0-2 балл
		2)мавзу моҳиятини яхши тушунмаса;	0-2 балл
		3)назарий билимларни амалда қўллаш бўйича фикр ва мулоҳазаларини баён қила олмаса;	0-2 балл
		4)саволларга жавоб беришда терминларнинг луғавий нотўғри ишлатса; шахсий фикр ва мулоҳазаларини баён қилмаса;	0-2 балл
		5)маълумотларда чалкашлик мавжуд бўлса;	0-2 балл

Агар абитуриентнинг назарий саволларга берган жавобларидан тўплаган баллари

86-100 балл бўлса, унинг баҳоси **аъло** ҳисобланади.

Агар абитуриентнинг тўплаган баллари 71-85 балл бўлса, унинг баҳоси **яхши** ҳисобланади.

Агар абитуриентнинг тўплаган баллари 56-70 балл бўлса, унинг баҳоси **қониқарли** ҳисобланади.

Агар абитуриентнинг тўплаган баллари 0-55 балл бўлса, унинг баҳоси **қониқарсиз** ҳисобланади.